



פרשת נח
גליון 230
• תשע"ט •

מתורתם של רבותינו **משנת חכמים**

למזנו שלמד נה תורה ♦ הרה"ג רבי מרדכי חייקין שליט"א

הנה בפסוק ב' "מכל הבהמה הטהורה וגו'" פירש רש"י "הטהורה" העתידה להיות טהורה לישראל, למדנו שלמד נח תורה, עכ"ל. ויש לשאול מדוע רמזה לנו התורה שנח למד תורה ומה מוסיפה לנו ידיעה זו, הרי התורה העידה עליו שהי' "צדיק תמים" ונעלה מכל בני דורו ולכן זכה להנצל. אבל י"ל שגילתה לנו התורה בזה את המפתח, את סודו של נח האיך אפשר לשרוד בדור המבול, בדור ש"מלאה הארץ חמס", האיך אפשר להצליח לבנות "תיבת נח" שתהא מחוגנת מהמבול, האיך אפשר לבנות "תיבת נח" שמצליחה להיות מקור לחיות גם לאלה שכל הקשר שלהם הוא רק שהם נושמים את אויר התיבה, האיך אפשר לבנות תיבת נח שהיא עצמה לא תיהרס מפני עוצמת המבול שמסביבה, התשובה: "למדנו שלמד נח תורה", תורת ד' היא מקור של עוז ותעצומות למחזיקים בה כמו אש שהיא בוערת רותחת ושורפת ואינה מושפעת כלל מהקור שסביבה. אפי' בערבות סיביר שהקור בלתי נסבל, ניתן להדליק שלהבת המפיצה אור וחום סביבה. "כי נר מצוה ותורה אור", הנר הדולק מפיץ את אורו העצמי ומחמם את כל הסובב אותו.

[לגבי עוג רואים בילקוט בהמשך - באמצע רמז נ"ו - שעוג מלך הבשן ישב לו על עץ אחד תחת סולמו של התיבה ונשבע לנח ולבניו שיהי' להם עבד עולם, מה עשה נח נקב חור אחד בתיבה והי' מושיט לו מזונו בכל יום ויום ונשאר גם הוא, שנאמר "כי רק עוג מלך הבשן נשאר מיתר הרפאים".]

רואים את עוצמת כוחן של מעשינו הטובים של נח (עיקר תולדותיהן של צדיקים מעשים

"הדברים

מעוררים התבוננות,

היאך נח שחי בדור המבול עלה והתעלה לדרגה כזו שהביאה זכות קיום לו ולמשפחתו וממנו יצאה אפשרות קיום לכל המשך העולם, האיך הצליח להחזיק את עצמו להיות שונה מכולם"

טובים פסוק הראשון (ב פ ר ש ה) שבזכותו בנה תיבה שהי' בה כוח הצלה מופלא בהיותה מועט המחזיק את המרובה, ולא רק הנכנסין בה שרדו על אף המבול, אלא גם מי שהכניס את חוטמו לתיבה עוד השפיעה התיבה על המים שסביבה שיצטננו, כדי שיהי' קיום לתיבה ולאלה שהקב"ה רצה שיחי' ע"י שיצטרפו אליה מבחוץ.

הדברים מעוררים התבוננות, היאך נח שחי בדור המבול עלה והתעלה לדרגה כזו שהביאה זכות קיום לו ולמשפחתו וממנו יצאה אפשרות קיום לכל המשך העולם, האיך הצליח להחזיק את עצמו להיות שונה מכולם.

בדור המבול, בו השחית כל בשר את דרכו על הארץ, עד כדי כך שאמר הקב"ה: "אמחה את האדם אשר עשיתי וגו'", עומד נח - איש צדיק תמים שאינו חוטא כיתר אנשי דורו, וזוכה לבנות תיבה שמצילה קומץ של צדיקים ושל בע"ח שלא שיחתו דרכם, והמה קיום להמשך העולם.

יפה כוחה של התיבה שלא רק אלה שנכנסו אליה נצלו מהמבול אלא גם החיה ששמה "רָאָם" שהי' גדול מדי ליכנס בה ניצל דרכה, וגם עוג שרצה הקב"ה שינצל מהמבול ניצל ע"י התיבה.

בילקוט שמעוני רמז נ"ה, לפי ריש לקיש שסובר שהמבול ירד גם בא"י היכא קם רימא (היכן עמד הרָאָם) אמר רבי ינאי גוראות (גורים) הראם הכניסו לתוכה. והאמר רבה בר בר חנא לדידי חזי לי אורזילא דרימא בר יומא (אני ראיתי גור של ראם בן יומו) והוי כי הר תבור (והי' גדול כמו הר תבור) והר תבור כמה הוי מ' פרסה, משכא דצוואריה (אורך צווארו) תלתא פרסי, בי מרבעתא דרישיה (מקום הנחת ראשו) פרסה ופלגא וכו', אמר רבי יוחנן ראשו הכניסו לתיבה, סוף סוף הא אמרת בי מרבעתא דרישיה פרסה ופלגא, אלא חוטמו הכניסו לתיבה. והא קסגא תיבה (התיבה הרי מתקדמת ומתרחקת מחוטמו), קרניו קשרו לתיבה. והאמר רב חסדא בני דור המבול ברותחין קלקלו וברותחין נידונו (והיאך התקיים הראם במים הרותחים), ולטעמיך תיבה היכי סגי, עוג מלך הבשן היכי קם (הרי גם התיבה עצמה וגם עוג אינם יכולים להתקיים ברותחין) אלא נעשה נס ונצטננו צדי התיבה.

משנת היום

אופק רכסים

6:46 הדלקת נרות

6:42 זריחה

סו"ק"ש:

8:49 מג"א

8:57 מג"א (72)

9:34 גר"א

10:31 סו"ז תפילה (ב)

12:26 חצות

6:09 שקיעה

6:46 צאת החג

7:21 ר"ת

הציבור מוזמן לעזור למערכת בהוצאות ההדפסה הרבות.

להערות והארות ולמשלוח חומר לעורך
בפקס: 153-4-653-1557

לתרומות והנצחות
בטל: 054-84-68706
ובמוקד "גדרים פלוס"
'קרו תורתנו' קוד 103

לקבלת העלון במייל:
Mishnatar@gmail.com



הדאגה לברלי

הוסיף לבאר הרש"ר הירש דכיון שיימצאו אנשים שמוכנים למסור נפשם אז אין כבר צורך להביא שוב מבול לעולם.

אנו צריכים לדעת שאנו יכולים לרומם על ידי מעשינו לא רק את עצמנו אלא גם את כל העולם, כשאנו מתעלים כל העולם מתעלה, כיון שכל ישראל קשורים יחד. מרן הגאון ר' ישראל סלנטר זצ"ל שמע פעם שיש איזו פירצה בחומת השבת, הוא כינס את תלמידיו ודיבר איתם על קדושת השבת. תלמידיו הרי לא חיללו שבת, אך אם הם יתחזקו עוד, זה ישפיע על כל ישראל. יש לנו ללמוד מכאן שיש לנו אחריות לא רק על עצמנו אלא על כלל ישראל.

ברוך השם שאנו זוכים לראות איך שעם ישראל התחיל לחזור בתשובה, ואף צעירים מתחילים לחזור בתשובה. היתה תקופה שראינו רק פורשים שרח"ל עזבו את הדרך. אנו שה' זיכה אותנו לדעת את האמת ולהיות בישיבה הקדושה, צריכים לדעת שמוטלת עלינו אחריות גדולה, כמה שיותר להתעלות כדי להעלות את כל עם ישראל.

עוד יש לשים לב שכאשר האדם מכיון בתפילתו עבור כלל ישראל, הוא משריש בליבו אהבת ישראל, וכשזוכים לכך מתעוררת אהבת

הקב"ה עלינו. ככל שהאדם מגדיל את אהבתו לישראל, ה' מגדיל אהבתו אליו, מה יכול להיות יותר מלזכות שה' יגדיל את האהבה אלינו.

"וירח ה' את ריח הניחוח ויאמר אל ליבו לא אוסיף לקלל עוד את האדמה..." (ח, כא)

כתוב בחז"ל שה' הריח שעומדים אנשים למסור את נפשם למען הקב"ה, למען האמת. פירוש הדברים, כשנח הקריב את כל הבהמות לשם ה' היה מונח בכך מסירות נפש למען האמת, ומכח מסירות זו הוטבע הכח של מסירות נפש למען האמת גם לדורות הבאים.

לו חשבון מדוע לא להתפלל, כיון שסבר שתפילתו לא תועיל, אף על פי כן נקרא המבול על שמו.

גם אנו יש לנו ללמוד מכאן, כל יום אנו מתפללים ג' פעמים ביום תפילת שמונה עשרה שבכוונה סדרה אנשי כנסת הגדולה בלשון רבים, כדי שנכלול בתפילתנו את כל ישראל, אך תועלת התפילה לכל תלויה בעוצמת הכוונה שלנו, אם אנו מכוונים כראוי אנו יכולים הרבה להציל ולהועיל, שאנשים יחזרו בתשובה, שחולים יתרפאו, מלבד שאנו עצמנו מתעלים מאוד מכך. אם כך יש להתעורר שלא תהיה עלינו את הטענה שהיתה על נח. לנח עכ"פ היה תירוץ שהיה לו חשבון, אך לנו גם זה אין.

"אלה תולדות נח נח איש צדיק תמים היה בדורותיו את האלוקים התהלך נח" (ו, ט)

מפרש רש"י ללמדך שיעקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים, משום כך, תחילה מזכירה התורה את צדקותו של נח ורק אחר כך את בניו, כי העיקר זה המעשים הטובים. אך יש לפרש כונה נוספת בביאור הדבר, כי במעשים טובים האדם מוליד את עצמו, וכמש"כ "ועשיתם אתם" אל תקרי ועשיתם אתם אלא ועשיתם אתם, שהאדם צריך לעשות את עצמו.

"ויזכר אלוקים את נח וגו' ויעבר אלוקים רוח על הארץ וישכו המים" (ח, א)

נח וכל משפחתו זכו לינצל מן המבול מצד אחד, אך מצד שני מצינו שהמבול נקרא על שם נח, כדכתיב "מי נח" והסיבה לכך כיון שהיה לו להתפלל על דורו ולא התפלל. וכמו שכתוב במדרש, שלאחר המבול, כשיצא נח מן התיבה וראה את כל החורבן התחיל בוכה, אמר רבש"ע היה לך לרחם על בניך, ענה לו הקב"ה, עכשיו אתה מבקש רחמים, היה לך להתפלל קודם, אילו היית מתפלל היית מבטל הגזירה, אבל אתה לא עשית כך. אף שהיה

אמרת המשנה

אמרות חכמה ומוסר מאת מרן המשגיח זצוק"ל

◆ מי הוא מוכבד ◆

'מלך הכבוד', מדוע? משום שהוא חולק כבוד ליראיו. ואיהו מכויר - כלומר שיש בו מידת הכבוד בעצם ולא בחיצוניות, המכבד את הבריות. שידוע לכבד אחרים.

משנת הלכח

נטפי עונג שבת ויו"ט שטרם ראו אור מאת בעמח"ס 'לקח טוב'



היציאה מהתיבה מלמדת על היציאה מהסוכה

לבתיכם). נשאלת השאלה לשמחה זו מה עושה? וכי היציאה מהסוכה והכניסה בית מהיום מקור לשמחה?

יתכן שנאמר כאן, שהישיבה בדירת עראי קבעה בנפשותינו כי העסק במצוה וכל העולם הרוחני הוא הקבע האמיתי. יחד עם זאת, היא שינתה לנו את המבט על ה"דירת קבע", שאינה אלא עראי. כניסה לבית ביום השמיני עם הכרה זו, חייבת אכן להיעשות בשמחה. הנה זכינו במבט האמת, אשר לאורו נבנה את המשך חיינו.

בזה צריכה הרגשתנו להיות דומה להרגשת נח, כאשר דרכה כף רגלו על הארץ לאחר המבול. עולם חדש, תקוות חדשות, שאיפות מחודשות. התייחסות של עראיות למה שנחשב עד כה לקבע, דהיינו חיי העוה"ז וכל המשתמע מכך, והעברת "כתר" הקבע לעולם הרוחני. כל זה תוך תפילת הדרך: "והשיאנו ה' אלקינו את ברכת מועדיך לחיים ולשלום לשמחה ולששון. קדשנו במצוותיך ותן חלקנו בתורתך... וטהר לבנו לעבדך באמת".

כאשר הם מתרגלים במשך כל המערת לתת בשהותם בתיבה - "עולם חסד יבנה". מובא בחז"ל שכאשר פגש אברהם אבינו את שם בן נח, שאל אותו בזכות מה ניצלתם כאשר שלטה בעולם מידת הדין, בימי המבול? וכאשר שמע אברהם ממנו שניצלו בזכות החסד שעשו עם בעלי החיים, מיד - "ויטע אשל בבאר שבע". הוא עשה ק"ו, שאם חסד עם בעלי חיים הוא כה חשוב, על אחת כמה וכמה חסד עם בני אדם.

זהו יישום לקחי ימי הדין והכפרה, הנעשה בעת השהייה בדירת עראי שהיא התיבה. מכח הפקת לקחים זו, יצאו מן התיבה לעולם חדש, עם רצון עז ואמיתי לתקן עולם במלכות ה' - לחיות בעולם הקבוע מתוך תודעת עראיות.

כל זה ממחיש לנו בצורה נפלאה את מה שעלינו לחוש בימים אלה, אחרי היציאה מהחודש השביעי. בתרגום יונתן בן עוזיאל על הפסוק (במדבר ל, לה) "ביום השמיני עצרת תהיה לכם", נאמר: "ביומא תמינאה כנישין תהוון בחדוא מן מטילכוון לבתיכוון (=ביום השמיני תהיו מכוונין בשמחה מהסוכה

במידה מסויימת את מצבו של האדם קודם החודש השביעי. היום-יום של השנה החולפת עם נסיונותיהם וקשייהם אשר דרשו שינוי.

שינוי פני העולם החל אז עם פתיחת ארובות השמים ומעיינות תהום, שבוז הוכחה לעין כל ש"מלכותו בכל משלה", ושיש דין ויש דין - מקביל ליום המלכת ה' בראש השנה. הם ראו נגד עיניהם כיצד רשעים נידונים למיתה, וכנגד זה "וגם את נח באהבה זכרת", ונתקיים בו - צדיקים לחיים ברחמים. ואותם ימי שבתם בתיבה, היו בודאי ימי התבוננות וחשבון נפש, כעין יום הכפורים שבו אדם עושה את חשבון נפשו. הם ראו היטב מה סופם של רשעים, ולהיכן מובילה מערכת חיים שלוחת רסן שתוכנה העלוב מלא ריקנות ותאוות. "ומותר האדם מן הבהמה אין כי הכל הבל".

בד בבד עם ראייה בעליל של "שכר עבירה כנגד הפסדה", ראו וחיו את אושרם הגדול של המכירים ב"הפסד מצוה כנגד שכרה".

קשה פרידתנו מהימים הנוראים. כפי שהזכר בגליון "משנתה של תורה" של שמחת תורה, הקב"ה אינו נפרד מאתנו לעולם, וקשה עליו פרדתנו ממנו. על כן אנו נאחזים בכל זיו ונוקטים בכל האמצעים הנקרים לנו בדרכנו, כדי שגם אנו לא ניפרד ונישא עמנו את ברכת המועדים אל מרחבי החיים שלפנינו. כאמור במאמר שבגליון הקודם, המדבק ומאחד אותנו עם הקב"ה זה התורה, אותה החילוננו לקרוא מחדש ביום שאמר לנו הקב"ה עצרו עמי.

ביום זה גם נכנסנו לבתינו, אחרי הגלות של שבעה ימים בדירת עראי. האם השיבה אל הבית החזירה אותנו למצב שבו היינו קודם היציאה מדירת קבע לדירת עראי? לכאורה כן, כך זה נראה עכ"פ כלפי חוץ. או ליתר דיוק כך זה נראה למי ששב אל ביתו, ומשליך מאחורי גוו את כל משא הקודש של "ברכת מועדיך".

כדי למנוע מצב לא רצוי זה, נוכל להסתייע בפרשתנו המתארת את התקופה שלפני המבול, את ימי המבול ואת הימים שאחריהם. מה שקדם למבול מזכיר לנו



מַרְדֵּי' - העלה או הזונה? האם ניתן להוכיח זאת מפסוק הטעמים

נפתח בפרפרת בטעמי הפרשה, חמש פעמים מופיעה רשימת בני נח בפרשיות אלו, ועוד פעם אחת בדברי הימים (א, א). כשבכולן חוץ מאחת פיסוק הטעמים הוא ששם מופרד בטפחא מחם ויפת. ונראה כהקפדה שלא לכלול את שם -"שהוא צדיק ונולד כשהוא מהול, ושאברהם יצא ממנו" (רש"י ה' ל"ב מבי"ר) - עם חם ויפת. "אֶת-שֵׁם אֶת-חָם וְאֶת-יֶפֶת" (ה' ל"ב) וכעין זה ו' י', ט"ח, י' א', דה"י א' א' ד'.

אך דוקא בעת הכניסה לתיבה (ו' י"ג) "בַּעֲלָם הַיּוֹם הַזֶּה בָּא נֹחַ וְשֵׁם-וְחָם וַיִּפֹּת בְּנֵי-נֹחַ" לא זו בלבד שלא הופרד שם מחם ויפת, אלא אף הוקף עם חם באחדות גמורה, (כי המקף מחשיב את שתי המילים כאחת). ואע"פ שחם גם בהיותו בתיבה הרשיע, כדאיתא בסנהדרין ק"ח: שלשה שמשו בתיבה... כלב ועורב וחם. מ"מ בעל-כרחנו שבעת כניסתו לתיבה, נטפל אל הצדיק ובאותה שעה כשר היה, ורק כך זכה הוא להכנס לתיבה.

והרי דוגמאות לדברי המ"ב קמ"ב סק"ד: הוא הדין בנגינת הטעמים כשהענין משתנה ע"ז זה כגון שקרא משרת במקום מפסיק מחזירין אותו. בפרק ז' י"ד וְיָבֵל-הָעוֹף לְמִינֵהוּ כָּל צִפּוֹר כָּל-בְּנֵי וּפִירֵשׁ"י צפור כל כנף-דבוק הוא, צפור של כל מין כנף לרבות חגבים. וזה משום שהטפחא בתיבת "כל", ו"צפור" מחוברת במרכא למילה שאחריה. וכאן מצוי לטעות לפסק: כל צפור, כל כנף. בשל נוחות הדבור לחלק את המילים שתיים שתיים ולא לאחת מול שלוש. ומרש"י עולה שיש בזה שנוי משמעות כי כל מה שהתרבו חגבים הוא רק בשל הפיסוק המאחד "צפור כל כנף", שבו מתפרש שכאן כל מין כנף אף הוא בכלל צפור. אך אם נקרא: כל צפור, כל כנף, לא תהא משמעות זו. (כי אז יתפרש: כל צפור-כל כנף כמשפט מקביל ולא כתוספת).

ואגב, כאן ניתן להיווכח בדרך ניקוד תיבת "כל", בכל מקום שהיא מוטעמת (בין במפסיק בין במשרת) הרי היא מנוקדת

בחולם, ואילו באופן שאינה מוטעמת אלא נגרת במקף לתיבה שלאחריה, יורד הניקוד שלה לקמץ קטן שהיא התנועה הקטנה המקבילה לחולם. וכע"ז החילוק בין "את" בצירה לבסגול.

"וְיִלְשֵׁם יֶלֶד גַּם-הוּא אָבִי כָּל-בְּנֵי-עֶבֶר אֲחֵי יֶפֶת הַגְּדוֹל" (י' כ"א) אם ישנה בקריאתו מקום הטפחא ויקרא: אחי יפת, הגדול, יהיה היפוך משמעות, כי אז יתפרש ששם הוא הגדול ולא יפת.

"וַתְּבֵא אֵלָיו הַיּוֹנָה לְעֵת עֹרֵב וְהָיָה עֲלֶיהָ-זֵית טָרֶף בְּפִיהָ" (ח' י"א) נחלקו המפרשים בביאור "טרף". לרש"י הוא פועל המתייחס ליונה במשמעות: חטף. ומה שלא נאמר טרפה, הואיל וזכר היה משמש בו אף לשון זכר. (ועיי' רמב"ן). אכן יש שפירשו שהוא תואר לעלה וגם בזה כמה פירושים, לתרגום אונקלוס והרד"ק ועוד פירושו: טרף=שבור, כרות. (ת"א: 'וְהָא טָרֶף יִזְתָּא חֲבִיר מַחַת פְּוּמָה' -"טרף" הוא תרגום המילה עלה, כמו עלה תאנה -טרפי תינו, ו

"ותביר" תרגום המילה "טרף", "מחת" (כן הוא במדויקים) תוספת ביאור ללשון המקרא ופירושו מונח, מושם) ויש שפירשו שהוא מילה נרדפת לעלה (ראב"ע בפירוש א' שהיא מלה מוכפלת) ויש שפירשו שהוא תואר לעלה לח. (מלבי"ם ע"פ יחזקאל י"ז ט' "כָּל טָרְפֵי צְמַחַת תִּיבֵשׁ" עיי"ש).

ולכאורה פיסוק הטעמים מוכיח שאינו תואר לעלה שאם כן היה צריך להיות בטפחא בתיבת "זית". אכן יתבאר למה שפירשו הרד"ק והטור ועוד שביאור "טרף בפיה" שניכר היה שנשבר ע"י פיה, ולא שהיה שבור מאליו. ואתי שפיר בדקדוק שהוא ענין נוסף לבאר ענינו של העלה שהיה "טרף בפיה", אך עדיין יקשה לפירושים שהיא מילה נרדפת לעלה או תואר לחתו.

וי"ל ששיעור הפסוק: והנה עלה זית, עלה / לח בפיה. והמשפט הוא שמוכפל, ולכן מחולק.

נידונים
אקטואלים
מחיי היישוב
באספקלריית
הלכות חו"מ

הישר והטוב



הדימוי מכשול מדרך עמו

האם מותר לאדם לפנות מדירתו אשפה וגרוטאות לרה"ר במקום שמיצר הוא את רשות הולכי הרגל, או שזהו זכותו כמי שנמנה עם 'הרבים'?

אבנים. אמר, יפה אמר לי אותו חסיד מפני מה אתה מסקל מרשות שאינה שלך לרשות שלך".

כפי שלמדנו בהמשך דברי הגמרא (שם קג:), אותו חסיד היה רבי יהודה בן בבא או רבי יהודה בר עילאי. אותו תנא קדוש עליון אשר היה שקוע בשרעפים המהלכים בשמי רום, מוצא לנכון לפסוק ממשנתו כדי להעיר בחריפות לאותו אדם, ללמדו שמי שמזלזל ברשות הרבים מזלזל ברשות שלו ולעצמו הוא מזיק לא פחות מאשר לזולתו, ולכנותו בתואר "ריקה" יען כי מעשיו מעידים על כך שהוא ריק מכל התורה (כפי שפירש בעיני יעקב), רחמנא ליצלן מהאי כינואי.

לו אותו חסיד היה שוכן בקרבנו היינו זוכים לשמוע את דעתו ודבריו, למראה ילדי חמד הנאלצים לרדת אל הכביש ולהעמיד עצמם בסיכון בעקבות חפזונו של בעל הרכב להוציא את ילדו שלו מהגן, למראה חינוקות

מרן שבט הלוי (חלק י', סימן רצ"א) פוסק שמצווה לעורר ולהוכיח את האדם לציינת לתקנות שנעשו לטובתו ולטובת הציבור כולו, ויש לשבח ולחזק את ידי המשתדלים בדבר, ושכל בית דין בעירו עם מנהיגי הציבור חייבים לעשות למנוע נזקים מהתושבים. ע"ש לשונו.

פנים רבים לדבר, ונפתח במה ששנו חכמים בברייתא (בבא קמא ג:), ונפסק הלכה בשולחן ערוך (חושן משפט. סימן ת"ז סעיף א:):

"לא יסקל אדם מרשותו לרשות הרבים" - לא יפנה אדם אבנים או פסולת כלשהי מרשותו הפרטית לרשות הרבים. "מעשה באדם אחד שהיה מסקל מרשותו לרשות הרבים ומצאו חסיד אחד. אמר לו ריקה, מפני מה אתה מסקל מרשות שאינה שלך לרשות שלך. לגלג עליו. לימים נצרך למכור שדהו והיה מהלך באותו רשות הרבים ונכשל באותן

אנו שמחים להציג בפניכם מדור חדש, 'משנת הישר והטוב', מדור אשר יעסוק במעשים שבכל יום שמעסיקים את הציבור בעידונו מצד הלכות דרך ארץ, שפעמים ומעורב בהם אף חושן משפט הסמוי מן העין. ואף דברים שפעמים והתרגלנו אליהם ש"פשיטא שמוזתר", וכמו שאין בכך כל בעיה. אך הדישה בעקב משכחת לפעמים את 'הישר והטוב', ופשפוש קמענה בהלכות מעלה תמונה שונה לחלוטין ממה שהורגלנו.

נשתדל בכל חודש להעלות כאן שני נידונים עכשוויים, כששבוע אחד יוקדש לנידון ושבוע שלאחריו לתגובות הקוראים. תגובות ניתן לשלוח עד יום שלישי בשבוע, הן בפקס והן בדוא"ל למערכת כפי שמופיע בראש הגליון. לכנו תפילה שלא ייצא מכשול תחת ידינו, ונזכה לקדש ש"ש.



מדוע מוטל חיוב מצוות פרו ורבו על הזכרים?

לאכול קודם לכן, מפני חשש הסכנה.

על כן, בבואנו לדון בחיוב מצוות פריה ורביה; מכיוון שבעת העיבור והלידה האשה מסתכנת (כידוע במפרשי המשנה "נשים מתות בשעת לידתן", שבאותה שעה היא שעת סכנה) על כן לא ציוותה תורה את האשה לקיים מצווה זו, משום שהיא מסתכנת על ידה.

אמנם, לפני חטא אדם הראשון, שלאשה לא היה את צער הלידה, גם האשה נצטוותה לקיים מצוות פריה ורביה. כדלעיל. ושם נאמר "פרו ורבו" - בלשון רבים. אך לאחר החטא, אין האשה מחוייבת, בגלל שמסתכנת. אמנם גם כאן אצל נח נאמר בלשון רבים "פרו ורבו", אך הציווי נאמר לנח ולבניו, ולא לנשותיהם.

דייקא נמי, שאצל יעקב אבינו, שנצטווה לבדו להרבות את צאצאיו נאמר "ויאמר לו אלהים אני אל שדי פרה ורבה" - בלשון יחיד.

עוד מוסיף לבאר, מה החילוק בין ציווי האיש לאשה.

כידוע, מי שנשא אשה ולא ילדה לו בנים, מחוייב לשאת אשה נוספת על פניה כדי שתוליד לו ילדים. ואמרה הגמ' בטבע האשה "טב למיתב טן

בפרשת השבוע, לאחר שנח ובניו יוצאים מן התיבה, שם נאסר עליהם לעסוק בפריה ורביה - קיום העולם, מצווה אותם הקב"ה לפרות ולרבות ויברך אלהים את נח ואת בניו ויאמר להם פרו ורבו ומלאו את הארץ.

הדיבור התייחד אל נח ובניו, ולא נאמר גם על אשתו. וכמו שידוע לנו, (משנה ביבמות פרק שישי) שרק הזכרים מצווים על פריה ורביה ואילו הנשים לא נצטוו במצווה זו. ומדוע?

עוד יש להבין, מדוע התורה חוזרת כאן על הציווי לפרות ולרבות. והלא בפרשת בראשית ביום השישי לבריאה עם בריאת האדם, נאמר: ויברך אותם אלהים ויאמר להם אלהים פרו ורבו ומלאו את הארץ. ומדוע הצטווה נח בשנית?

מבאר רבינו ה"משך-חכמה" שעל התורה נאמר "דרכיה דרכי נועם", ואין התורה מצווה על האדם דבר שהגוף אינו יכול לקבל, וכן מצינו שעל כל דבר אסור, נתנה התורה דבר מותר כנגדו. וכמובן לא ציוותה על האדם את הדבר המסוכן לו, או שאין ביכולתו לעמוד בו. וכגון, המצוה היחידה בתורה להתענות היא אך ורק ביום הכיפורים. וגם בה, חייבה התורה

הוכרח לצוות את נח שוב, משום שנח לא הסכים לעסוק בפריה ורביה עד שהבטיחו הקב"ה שלא יביא עוד מבול לעולם. שהרי בכניסתם לתיבה ציווה ה' את נח (יח.) "ובאת אל התיבה, אתה ובניך, ואשתך ונשי בניך". כלומר, אנשים לבד ונשים לבד. וכך אכן עשה נח (יז.) "וכשנסתיים המבול ציווה ה' את נח (ח.) "צא מן התיבה אתה ואשתך ובניך ונשי בניך". כלומר, שהותרו להביא תולדות. ובכל זאת נח לא קיים זאת וכאשר יצאו (ח.) "ויצא נח ובניו ואשתו ונשי בניו". כלומר, שוב בנפרד. עד שהבטיחו הקב"ה שלא יביא עוד מבול לעולם. אבל המוהרש"א דוחה פירוש זה, כי עדיין, כדי להסיר החשש מהשחתת העולם מחדש, היה מספיק להבטיח על המבול ולא היה צריך לצוותו מחדש על עצם קיום העולם. עיי"ש במהרש"א שהאריך מאוד.

אמנם, לפי המשך חכמה אתי שפיר. גם הפסוק ביום השישי לבריאה וגם הפסוק לאחר המבול, שניהם נאמרו לציווי. אך בתחילה נאמר הציווי בין לזכרים ובין לנקבות. ומעתה, נאמר הציווי אך ורק לזכרים משום הטעמים שנזכרו לעיל.

דו מלמיתב ארמלו" כלומר, שהאשה חושקת בנישואיה יותר מן האיש. ועל כן, אם אשה היתה מחוייבת בפריה ורביה, והיתה נישאת לאיש שלא יכול להוליד, היתה מחוייבת להתגרש ממנו. כי אשה אינה יכולה ליקח בעל נוסף על בעלה. ואת זה התורה אינה רוצה לעשות כאמור לעיל, כי זה נגד הטבע שאשה תיפרד מבעלה אותו היא אוהבת, כדי לקיים המצווה.

והנה, המשך חכמה נוקט שבפסוק בפרשת בראשית עם בריאת האדם בה נאמר לראשונה "פרו ורבו", יש כאן ציווי לפריה ורביה כפי שנתבאר. אמנם רבים מן הראשונים, כהרמב"ן בביאורו על התורה, והתוס' ביבמות (סח:) לא רצו לפרש שיש כאן ציווי אלא רק ברכה לאדם וחוה שירבו וימלאו את הארץ.

המהרש"א בסנהדרין (נט:) אומר, שהסוברים שהפסוק בבראשית נאמר רק בכרחה ולא כציווי, הוא משום שאם כדברי האומרים שאדם נצטווה על מצווה זו תיכף עם ברייתו, מדוע חזר הקב"ה לצוות את נח? והלא העולם כבר מצווה ועומד בזה מהיום השישי לבריאה?

אמנם, שהרא"ם פירש שהקב"ה



שלב ישלם

ולא נעליים, הגביר - בעל הבית שילם את כל הטיפול מכספו, נחרד ונרעד התקשר לגביר עם בקשה לדעת כמה עלה כל הסיפור, הוא יגייס את הכסף וישלם לו. 'אין צורך' אומר לו הלה, כבר קיבלתי את הכסף עד הפרוטה האחרונה, 'מי שילם לך?' שאל, הקב"ה!

שמע סיפור, אומר האמריקנער מעבר לקו, למחרת היום מילאתי טופס לוטו, ולאחר כמה ימים התוודע לי שזכיתי, הבטתי בסכום כלא מאמין, והנה הסכום המדוייק שקיבלתי בזכייה, הוא הסכום ששילמתי לבית החולים.

בבית החולים התברר הדבר הגרוע עוד יותר, לא היה לר' משה ביטוח רפואי כלל ועיקר, עובדה שהופכת כל ביקור רופא לצ'ק שמן, וכל ניתוח או טיפול למשכנתא, ואיך מיודעינו הדלפון ישיג מעט מן הסכום.

בנו של בעל הבית שליווהו לבית החולים ונכח במתרחש, אמר לר' משה: 'יש לנו קרן רק למקרים כאלה, לאנשים שנתקעו ללא ביטוח רפואי אל תדאג, הקרן תשלם', וב"ה התאווש ר' משה מהטראומה אשר עברה על מוחו הדואב, ועלה במהרה על מטוס לארץ ישראל.

שם התוודע ר' משה לכך שלא קרן

לאחר יום מפרך, בו סירך מיודעינו את רגליו, עלה הוא אל מיטתו, ונח מעמל יומו, והנה לפתע ראשו מתחיל לחוג במעגלים, והנה הוא במהלך ארוע מוחי נוסף, אך מה יעשה מי שאיננו יכול להלך כלל, והאדם היחיד שנמצא בסביבה זה שני קומות שמעליו? בקושי רב זחל ר' משה אל הכניסה לדירתו, וזעק בשמו של בעל הבית, אך אין עונה וק"ו שאין קול. כרבע שעה זעק אל הדלת, והנה הוא חש שכוחותיו אוזלים, וייחוד ה' כבר עולה על פיו, ואז שמע מישהו מלמעלה (תרחי משמע) את זעקותיו, ואץ רץ להזמין את שירותי הרפואה.

ר' משה (שם בדוי) היה משולח, כולל אברכים הוא החזיק על כתפיו, כצורך הזווים כן תכפו הנסיעות. כעת נערך ר' משה לנסיעה נוספת אך קפצה על מוחו רוגזו של אירוע, אשר השביתה אותו כשבוע בביתו, לאחר זמן מה התאווש ר' משה ממחלתו, ולאחר אישור רופאו האישי, עלה הלה על כנפי נשרים שתביאהו אל ארץ הדולר.

כמנהג בעלי בתים גדולים דאמריקה, התאכסן ר' משה ב'ביסמנט' (=מרתף בבית אמריקאי טיפוס) של מאן דהו אשר פתח את ליבו וביתו לאנשים מסוגו של ר' משה, תוך כדי שהוא מרעיף עליהם מכל טוב דארץ ה'מאני'.